

Jože Dežman*

Upor tabujem titoizma I

Koroški rojak Avguštin Malle je v polemiki, v kateri skuša opravičevati titoistično zunajsodno pobijanje civilistov in vojnih ujetnikov, čutil potrebno, da mi podtakne, da naj bi v titoizmu »preverjal marksistično verodostojnost zgodovinarjev« (Spoštovanja vredno, pa vendar zmotno, Pismo bralca, Novice – slovenski tednik za Koroško, 28. oktobra 2011, str. 12).

Potem pa to nadgradi še s tezo, da »lahko svobodno pišemo le, ker je zmagala antifašistična koalicija in k njej so šteli tudi slovenski partizani«.

Naj komentiram obe Mallejevi tezi.

Najprej o »marksistični verodostojnosti zgodovinarjev«. Prvič mi »marksistične verodostojnosti« slovenskih zgodovinarjev ni bilo treba preverjati, ker sem brž ugotovil, da o marksizmu nimajo kaj dosti pojma. Če bi ga namreč imeli, ne bi tako suženjsko služili sistemu ohranjanja in razvijanja revolucionarnih izročil, ki je gradil na neprestanem potvarjanju in tabuiziranju tako zgodovinskih dejstev kot kolektivnega spomina. In proti temu sistemu sem ugovarjal dovolj, z mnogimi raziskavami in javnimi intervencijami. In to počenjam še dandanes.

Ko sem začel delati v Gorenjskem muzeju, naj bi nastal Muzej revolucije za Gorenjsko. Sam se s prakso falzificiranja in mitologiziranja v titoističnem sistemu ohranjanja in razvijanja revolucionarnih izročil nisem strinjal. Glede na to, da sem izhajal iz skromne delavske družine, sem se lahko oprl samo na marksistične nauke, ki sem jih dobil v tedanjem politično-akademske okolju. Tako mi je France Klopčič posodil Adama Schaffa »Geschichte und Wahrheit«, Janko Pleterski Jerzyja Topolskega »Methodology of History«, Božidar Debenjak pa me je opozoril na Helmuta Fleischerja »Marxismus und Geschichte«. Torej sem se lotil branja in ugotovil, da v »ljubljski« zgodovinski šoli marksizmu sploh ne posvečajo posebne pozornosti. Posebej me je o tem podučil v zanimivih pogovorih starosta slovenskega komunizma France Klopčič.

Zato sem napisal svoje poglede na revščino partizanskega zapisnikarstva, ki ga je krojila politična volja na eni strani in hlapčevsko uboganje zgodovinarjev na drugi strani. Pismo smo razposlali 13. oktobra 1982 kot del priprav na gradnjo Gorenjskega muzeja revolucije.

Odzivi so bili zanimivi, od podpore do zgražanja nad paglavcem, ki se nesramno loteva prizadevnih partizanov in njihovih zgodovinarskih podpornikov.

Janko Pleterski je nato 22. oktobra 1982 sklical sejo sekcije za vprašanja zgodovinopisja pri Marksističnem centru Centralnega komiteja zveze komunistov Slovenije. Na seji so padali v glavnem bontonski očitki (npr. Marjan Britovšek je govoril o ljudeh, ki so delali s požrtvovanjem in iskrenostjo in kritika naj bi bila kulturna, konstruktivna), nekateri govorci pa so le opozarjali, da je zanimivo, kako živahne so bile reakcije (npr. Ludvik Čarni se je spraševal, kako je ob Dežmanu tak halo, ob Nadi Klaić pa ni bilo nobene reakcije). Od v pismu omenjenih zgodovinarjev se je razprave udeležil le Zdravko Klanjšček, ki pa ni znal povedati kaj več, kot je napisal v pismu.

Več razpravljalcev je opozorilo, da so moja opozorila sicer bontonsko neprimerna, vendar pa taka, da se jih zavedajo tudi drugi (npr. Ivan Križnar, Martin Ivanič, Janko Pleterski).

Toda okostenela mitomanska struktura se ni mogla spremeniti.

Pa tudi tabuji, ki jih je vzpostavila in branila, niso zdržali.

Malle in njegovi somišljeniki ta razpad tabujev težko sprejemajo. Ne razumejo, da v tem procesu ne gre samo za Slovenijo in Slovence.

Ker je razpravo na Koroškem sprožila knjiga Floriana Rulitza o partizanskih zločinih na Koroškem po 2. svetovni vojni, naj opozorimo na temeljni titoistični zločin proti človečnosti. Slovenija je bila prizorišče zločina, ki je brez primere evropski zgodovini po drugi svetovni vojni, predvsem pa je brez primere v zgodovini slovenskega naroda in slovenskega prostora.

Zločin pa se ni dogajal samo na slovenskem ozemlju, ampak je segel še predvsem na Hrvaško in v Srbijo.

Dosedanje raziskave odkrivajo v Sloveniji več kot 600 prikritih grobišč z verjetno okoli sto tisoč žrtvami, na Hrvaškem okoli 600 lokacij s prikritimi grobišči z verjetno okoli 90.000 žrtvami in v Srbiji 200 evidentiranih grobišč z več deset tisoč žrtvami.

Ta titostični zločin, ki v tem času presega stalinistične, je bil prioritarno varovana državna skrivnost in strašna zabloda je, če Malle piše, da lahko »svobodno pišemo le, ker je zmagala antifašistična koalicija in k njej so šteli tudi slovenski partizani«. Svobodno lahko v Sloveniji pišemo zato, ker smo odpravili totalitarni titoizem in vzpostavili demokracijo.

Da so bili slovenski partizani del protifašistične koalicije in da so nam priborili ozemlje in omejeno republiško državnost, seveda drži. Prav tako pa drži, da so po svoji zmagi v državljanski vojni vzpostavili totalitarni sistem. Ustavno sodišče je jasno zapisalo: »Ime Tito ne simbolizira zgolj osvoboditve ozemlja današnje države Slovenije izpod fašistične okupacije v drugi svetovni vojni, kot to zatrjuje nasprotna udeleženka, temveč simbolizira tudi povojni totalitarni komunistični režim, ki so ga zaznamovale obsežne in grobe kršitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin, zlasti v desetletju neposredno po drugi svetovni vojni.«

In še: »Žrtvam vseh totalitarizmov morajo oblastni organi na vseh ravneh izkazovati, če že ne aktivno sočutje, razumevanje in priznanje za njihovo trpljenje, pa vsaj pasivno spoštovanje z opustitvijo ravnanj, ki so nezdržljiva s temeljnimi ustavnimi vrednotami in za katera je mogoče vnaprej predvidevati in pričakovati, da bodo povzročila novo prizadetost.«

Podobno kot Malle so v Sloveniji prizadeti mnogi. Npr. Božo Repe piše v Mladini (Kdo piše zgodovino, 21. oktobra 2011), da dojema odločitev Ustavnega sodišča kot nekako odločitev »zgodovinske komisije«, da se je Ustavno sodišče postavilo v vlogo »nadkomisije za poimenovanje ulic«. Repe nekako ne dojame, da Ustavno sodišče ločuje titoistični totalitarizem in demokratično Slovenijo, vendar pa z uporabo pojmov kot je »zgodovinska komisija«, »nadkomisija« itd. pove, da se še spomni časov, ko je imel v rokah ideološki monopol, po katerem je lahko razglašal tabuje, ki jih je nato ščitila politična moč in politična policija in potem politično sodstvo itd. Zato je okuženost njegovega pisanja s totalitarno navlako tolikšna, da z vsakim svojim javnim izpadom znova in znova dokazuje, kako prav bi bilo, da bi se počasi zavedal, da njegova prizadetost ob odločitvi Ustavnega sodišča ni prizadetost žrtve, ampak prizadetost storilca. Odločitev Ustavnega sodišča je tudi obsodba Repetovega dela, ki ga je kot funkcionar Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije opravljal v Zgodovinski komisiji tega Centralnega komiteja. Ni odkrival resnice, ampak je varoval tabuje, ni sočustvoval z žrtvami, ampak je varoval zločince. Zato je zanj odločitev Ustavnega sodišča tako boleča.

Zato bi bilo prav, da slovensko zgodovinarstvo počasi opravi bilanco svojega dela prav po meri, ki jo je postavilo Ustavno sodišče. Koliko je stalo na branikih titoizma kot zatiralec svobode, resnice in človekovih pravic in koliko je rušilo tabuje titoizma, obsojalo titoistični totalitarizem in sočustvovalo z njegovimi žrtvami.

Sam bom v naslednjih objavah opozoril na nekaj raziskovalnih modelov, s katerimi sem skušal prispevati k odkrivanju resnice in razpadu tabujev titoizma.

Pismo 13. oktobra 1982 in odzive nanj lahko preberete:

<http://memores.si/2011/11/20/upor-tabujem-titoizma-i/>

***Jože Dežman** je slovenski zgodovinar, muzealec in publicist. V slovenskem zgodovinarstvu je odpral nove predmete obravnavanj, predvsem iz zgodovine 2. svetovne vojne kot so: okupacijski sistem na ravni vsakdanjega življenja, celovita obdelava žrtev vojne, mobiliziranci v nemško vojsko, državljanska vojna na slovenskih tleh, kritika t.i. partizanskega načina pisanja zgodovine.